

КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕСИ ПО СМИСЪЛА НА ЗАКОНА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА КОРУПЦИЯТА

Елена Недялкова¹

Резюме: Статията изследва правната регламентация относно условията, реда и мерките при установяване и предотвратяване на конфликтите на интереси по отношение на лица, заемащи публични длъжности. Представени са правомощията на

компетентните органи и служители, които осъществяват дейността по противодействие на корупцията.

Ключови думи: противодействие на корупцията, конфликт на интереси

Освен условията и реда за установяване конфликти на интереси (КИ) и несъответствие в декларираното имущество при лица, заемащи публични длъжности, Законът за противодействие на корупцията (ЗПК)² урежда и редица мерки за предотвратяване на извършването на корупционни деяния. Установяването на КИ и налагането на съответни санкции и други мерки съставляват един от основните способы, чрез които се осъществява противодействието на корупцията, както е и публичното оповестяване на имената на лицата, които не са подали декларации или в чиито декларации е установено несъответствие, както и на имената на лицата, за които е установен КИ съгласно регламента на ЗПК.³

Компетентният независим специализиран постоянно действащ държавен орган, който осъществява политиката по превенция, противодействие на корупцията, както и установяването на КИ по смисъла на ЗПК, е Комисията за противодействие на корупцията (наричана по-нататък КПК или „Комисията“). Като правен субект тя е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище в гр. София. Бюджетът ѝ се съставя, изпълнява и отчита по реда на Закона за публичните финанси (ЗПФ).⁴

¹ Главен асистент, д-р, департамент „Право“; Нов български университет, ел. поща: enedialkova@nbu.bg.

² ЗПК – обнародван в ДВ, бр. 84 от 6.10.2023 г., в сила от 6.10.2023 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 57 от 15.07.2025 г., в сила от 15.07.2025 г.

³ Относно предвидените в ЗПК способы и средства, чрез които се осъществява противодействието на корупцията, вж. Недялкова, Е. (2024). Нормативна основа на противодействието срещу корупцията и отнемането на незаконно придобито имущество. *Юридическо списание на НБУ* [онлайн], № 1, 68 [прегледан на 28.08.2025]. Достъпен на: <https://law.nbu.bg/bg/juridichesko-spisanie-na-nov-bylgarski-universitet>.

⁴ ЗПФ – обнародван в ДВ, бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 98 от 17.11.2020 г., в сила от 17.11.2020 г.

Дейността на КПК е обособена в две групи – с оперативни и с аналитични функции, които оформят следните направления:

- превенция на корупцията;
- установяването на конфликт на интереси и
- работа, свързана с противодействието на корупцията.

Специализираната администрация, включена в състава на КПК, е образувана от три вида дирекции: „Превенция на корупцията“; „Публичен регистър“ и „Конфликт на интереси“ (чл. 1, т. 1 – 3; чл. 3, ал. 2, т. 7 и 8; чл. 7, ал. 1 – 3; чл. 15, ал. 1, т. 2 от ЗПК).

Лица, заемащи публични длъжности

По смисъла на чл. 6, ал. 1, т. 1 – т. 52 и ал. 2 от ЗПК лицата, заемащи публични длъжности, са:

- президентът и вицепрезидентът на Република България (РБ);
- народните представители;
- министър-председателят на РБ, заместник министър-председателите, министрите и заместник-министрите;
- членовете на Европейския парламент, представляващи РБ;
- членовете на Европейската комисия, представляващи РБ, както и българските граждани, заемащи длъжности в органите на Европейския съюз (ЕС), избрани или назначени с решение или по предложение на български държавен орган;
- председателят и съдиите от Конституционния съд на РБ (КС);
- председателите на Върховния касационен съд (ВКС) и на Върховния административен съд (ВАС), главният прокурор, техните заместници;
- административните ръководители на органите на съдебната власт и техните заместници;
- членовете на Висшия съдебен съвет (ВСС); главният инспектор и инспекторите в Инспектората към Висшия съдебен съвет (ИВСС, или „Инспекторатът“);
- съдиите, прокурорите и следователите;
- омбудсманът и заместник-омбудсманът на РБ;
- председателят, заместник-председателят и членовете на Комисията за регулиране на съобщенията;
- председателят, заместник-председателите и членовете на Сметната палата;
- председателят и членовете на Комисията за защита на конкуренцията (КЗК);
- управителят, подуправителите, членовете на управителния съвет и главният секретар на Българската народна банка (БНБ);
- председателят, заместник-председателите и членовете на Комисията за финансов надзор (КФН);
- председателят, заместник-председателят и членовете на Комисията за защита от дискриминация (КЗД);
- председателят и членовете на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР);
- председателят, заместник-председателите и членовете на надзорния съвет, управителят и подуправителят на Националния осигурителен институт (НОИ);
- управителят и подуправителят на Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) и директорите на районните здравноосигурителни каси;
- председателите и заместник-председателите на държавни агенции; председателите и членовете на държавни комисии; изпълнителните директори на изпълнителните агенции; ръководителите на държавни институции, създадени със закон или с постановление на Министерския съвет (МС), и техните заместници;

- Членовете на КПК и председателят, заместник-председателят и членовете на Комисията за отнемане на незаконно придобитото имущество (КОНПИ); директорите на териториалните дирекции в КОНПИ и началниците на отдели в тези дирекции;
- членовете на Изпълнителния съвет и на Надзорния съвет на Агенцията за публичните предприятия и контрол (АППК);
- директорът, заместник-директорите и главният секретар на Агенция „Митници“; директорите на дирекции в Централното митническо управление; началниците на митници и техните заместници; началниците на митническите бюра и митническите пунктове;
- изпълнителният директор, заместник изпълнителните директори и главният секретар на Националната агенция за приходите (НАП); директорите на дирекции в Централното управление и директорите на териториалните дирекции на НАП;
- ръководителите и техните заместници на: областните дирекции по безопасност на храните, регионалните здравни инспекции, Дирекцията за национален строителен контрол (ДНСК) и нейните регионални дирекции, Държавен фонд „Земеделие“ и на неговите областни дирекции;
- директорите на: областните дирекции „Земеделие“, областните дирекции и отдели „Автомобилна администрация“, Националният институт за недвижимо културно наследство и на териториалните му звена, както и на националните музеи, на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН), неговите заместници и ръководителите на териториалните ѝ служби, на Главна дирекция „Охрана“ (ГДО), неговият заместник;
- директорите на: областните дирекции и регионалните инспекции по околната среда и водите, басейновите дирекции за управление на водите, националните паркове, предприятията за управление на дейностите по опазване на околната среда; началниците на регионалните управления по образование, членовете на управителния съвет на Национален фонд „Култура“ (НФК);
- председателят и заместник-председателите на: Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Държавна агенция „Разузнаване“ (ДАР) и Държавна агенция „Технически операции“; началникът на Националната служба за охрана (НСО) и неговите заместници; директорът на Служба „Военно разузнаване“ и неговите заместници; директорът на Служба „Военна полиция“ и неговите заместници, както и директорите на дирекции в горепосочените служби;
- председателят, заместник-председателят и членовете на Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства (СПС);
- главният секретар на Министерството на вътрешните работи (МВР) и неговият заместник; административният секретар, директорите на главните дирекции и техните заместници, директорът на дирекция „Вътрешна сигурност“, директорите на областните дирекции на МВР и техните заместници;
- началникът на отбраната и офицерите от висшия команден състав на въоръжените сили съгласно Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (ЗОВСРБ)⁵;
- главните секретари на: Народното събрание (НС) и президента на РБ и на МС; главните и административните секретари в органите на изпълнителната власт; постоянният секретар на Министерството на външните работи (МВнР) и постоянният секретар на отбраната;

⁵ ЗОВСРБ – обнародван в ДВ, бр. 35 от 12.05.2009 г., в сила от 12.05.2009 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 70 от 20.08.2024 г., в сила от датата, определена в Решение на Съвета на Европейския съюз (ЕС) за приемането на еврото от РБ, прието в съответствие с чл. 140, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и Регламент на Съвета на Европейския съюз (РЕС), приет в съответствие с чл. 140, параграф 3 от ДФЕС.

- ръководителите на инспекторати по Закона за администрацията (ЗА)⁶ и ръководителите на Инспектората на министъра на правосъдието по Закона за съдебната власт (ЗСВ)⁷;
- началниците на политическите кабинети;
- областните управители и заместник областните управители;
- кметовете и заместник-кметовете на общини; кметовете и заместник-кметовете на райони; председателите на общинските съвети; общинските съветници и главните архитекти на общините и районите;
- председателят, заместник-председателите, секретарят и членовете на Централната изборителна комисия (ЦИК);
- председателят и членовете на Съвета за електронни медии (СЕМ);
- генералните директори на: Българската национална телевизия (БНТ), Българското национално радио (БНР) и Българската телеграфна агенция (БТА);
- българските граждани, заемащи длъжности в Организацията на Северноатлантическия договор (ОСД), които са избрани или са назначени по решение или предложение на български държавен орган;
- ръководителите на задграничните представителства на РБ;
- българските граждани, които по решение или предложение на български публични органи са членове на управителни или контролни органи на международни организации, съфинансирани от РБ;
- членовете на управителния и Надзорния съвет на Българската банка за развитие (ББР);
- членовете на управителните и контролни органи на Националната електрическа компания (НЕК) и Българския енергиен холдинг (БЕХ); директорите на дирекции към НЕК; членовете на управителни и контролни органи на дъщерни дружества на БЕХ; членовете на управителни и контролни органи на Електроенергийния системен оператор;
- председателите на политическите партии, получаващи държавна субсидия, техните заместници и лицата, които съгласно устава представляват политическата партия;
- членовете на ръководните и контролни органи на Българския червен кръст (БЧК);
- ръководителите на бюджетни организации или други оправомощени длъжностни лица, които изпълняват функции на органи за финансово управление и контрол на средства от ЕС и свързаното с тях национално финансиране или чужди средства съгласно ЗПФ;
- лицата, упълномощени по реда на Закона за обществените поръчки (ЗОП)⁸ от публични възложители, които са задължени по силата на същия закон да организират и провеждат процедурите за възлагане на обществените поръчки, както и да сключват съответните договори;
- председателят на Българската академия на науките (БАН); ректорите на държавните висши училища; началниците на военните академии и на висшите военни училища;
- управителите и изпълнителните директори на лечебните заведения за болнична помощ, които се финансират от бюджета на НЗОК и/или от държавния или общинския бюджет;

⁶ ЗА – обнародван в ДВ, бр. 130 от 5.11.1998 г., в сила от 6.12.1998 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 33 от 12.04.2024 г.

⁷ ЗСВ – обнародван в ДВ, бр. 64 от 7.08.2007 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 65 от 8.08.2025 г.

⁸ ЗОП – обнародван в ДВ, бр. 13 от 16.02.2016 г., в сила от 15.04.2016 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 61 от 29.07.2025 г., в сила от 31.01.2026 г.

- членовете на управителните съвети на държавните предприятия по Закона за горите (ЗГ)⁹ и директорите на държавните горски и ловни стопанства;
- изпълнителният директор и ръководителите на териториалните поделения на Държавно предприятие „Фонд затворно дело“;
- членовете на управителния съвет и изпълнителният директор на Държавно предприятие „Български спортен тотализатор“;
- членовете на управителните органи на икономически обособените лица и структурни единици по чл. 13, ал. 4 от ЗПФ¹⁰; управителите и членовете на органите на управление или контрол на общински или държавни предприятия и ръководителите на техните териториални поделения, както и на други юридически лица, които са бюджетни организации по смисъла на § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби (ДП)¹¹ на ЗПФ;
- представителите на държавата или общините в органите на управление или контрол на търговски дружества с държавно или общинско участие в капитала;
- членове на управителния съвет на Фонда за гарантиране на влоговете в банките (ФГВБ).

Ръководителите на ведомствата, които определят и освобождават лицата, включени в изчерпателно посочения по-горе списък, заемащи публични длъжности, имат задължението в 14-дневен срок от издаването на съответния акт да уведомят за това КПК. Уведомлението се извършва от ръководителя на органа, приел решението или направил предложението относно следните две категории лица, заемащи публични длъжности:

- членовете на Европейската комисия от РБ и българските граждани, които заемат длъжности в органите на ЕС, избрани са или са назначени с решение или по предложение на български държавен орган;
- генералните директори на БНТ, БНР и на БТА.

ЗПК регламентира възникването, установяването, последиците и предотвратяването на КИ относно лицата, заемащи публични длъжности, както и съответните легални дефиниции в специална Глава осма, включваща Раздели I – VI. Посочените по-горе, административнонаказателните, както и разпоредбите на ЗПК, регламентирани задължението за деклариране; регистрите и проверката на декларациите и имущественото състояние се прилагат не само по отношение на лицата, заемащи публични длъжности, но и съответно за следните четири групи лица:

⁹ ЗГ – обнародван в ДВ, бр. 19 от 8.03.2011 г., в сила от 9.04.2011 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 67 от 15.08.2025 г.

¹⁰ Според посочената разпоредба: бюджетните параметри на другите икономически обособени лица и структурни единици, включени в консолидираната фискална програма (КФП), „се приемат от управителните им органи съгласно законите, уреждащи техния статут, при осигуряване съответствие на бюджетните им взаимоотношения с държавния бюджет“.

¹¹ „Бюджетни организации“ са всички юридически лица, чиито бюджети се включват в държавния бюджет, в бюджетите на общините, в бюджетите на социалноосигурителните фондове, както и всички останали юридически лица, чиито средства, постъпления и плащания се включват в консолидираната фискална програма по силата на нормативен акт или по реда на чл. 171.“

Разпоредбата на чл. 171, ал. 1–4 от ЗПФ предвижда следния ред: министърът на финансите може да определя включването на средствата, постъпленията и плащанията на други лица или техни структурни единици в КФП, когато те подлежат на включване в сектор „Държавно управление“. (В КФП не се включват операциите и средствата на търговските дружества и техните структурни единици.)

Включените средства и операции, в зависимост от тяхното естество и характер, се приравняват на бюджети, сметки за средства от ЕС и сметки за чужди средства, с оглед целите на изготвянето и отчитането на КФП. Приравнените на бюджети средства и операции не са част от държавния бюджет, нито са част от бюджетите на общините, както и от бюджетите на социалноосигурителните фондове.

– служителите в администрацията на президента, в администрацията на органите на законодателната и съдебната власт, на ВСС, на ИВСС и на Националния институт на правосъдието (НИП), в администрацията на органите на изпълнителната власт, в т.ч. и на съответните териториални звена, в местната администрация, в администрацията на органи, създадени със закон, с изключение на служителите, които заемат технически длъжности;

– членовете и съветниците на политическите кабинети, намиращи се извън кръга на лицата, заемащи публични длъжности, гореизброени подробно, както и регламентирани в разпоредбата на чл. 6, ал. 1 от ЗПК;

– кметовете на кметства, кметските наместници и секретарите на общините;

– съдиите по вписванията и държавните съдебни изпълнители.

По отношение на тези лица проверката на декларациите и производството по установяване на КИ се извършват от съответния инспекторат или от комисия от служители, изрично овластени от органа по избора или назначаването¹² да осъществяват и тези функции, а за кметовете на кметства – от постоянна комисия на съответния общински съвет.

Организацията и редът, по които се извършва проверката на декларациите и установяването на КИ, се уреждат посредством специална Наредба на МС, а относно: органите на съдебната власт, ВСС, ИВСС и НИП – с наредба на Пленума на ВСС; експертите при ИВСС, които извършват дейността си извън неговата администрация – с приетите от Инспектората правила, които се публикуват на неговата интернет страница¹³.

В случаите, когато при проверката на декларациите се установи несъответствие в размер на минимум 5000 лв., органът по избора или назначаването сезира НАП за предприемане на действия по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК)¹⁴.

С акта за установяване на КИ, издаден от органа по избора или назначаването, а относно кметовете на кметства – от постоянната комисия на съответния общински съвет, се налага и административното наказание. По тази причина не се съставя акт за установяване на административно нарушение, както и не се издава наказателно постановление. Актът, с който се установява КИ и налага административно наказание, може да се оспорва по реда на Административнопроцесуалния кодекс (АПК)¹⁵.

При констатиране на данни за извършено престъпление в хода на проверката на декларациите или в производството по установяване на КИ органът по избора или назначаването следва незабавно да сезира компетентните органи с оглед предприемането на действия по наказателно преследване (§ 2, ал. 1, т. 1 – 4; ал. 5 – 9 и ал. 11 от ДП на ЗПК).

Разпоредбата на чл. 70 от ЗПК дефинира КИ като възникващ в случаите, когато лице, заемащо публична длъжност, има частен интерес, който може да повлияе върху безпристрастното и обективното изпълнение на правомощията или задълженията му по служба. Според дефинициите на чл. 71 и 72 от ЗПК: „Частен е всеки интерес, който води до обла-

¹² По смисъла на § 1, т. 5 от ДП на ЗПК: „Орган по избора или назначаването“ е органът, който избира или назначава, а когато такъв орган липсва – работодателят по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителните разпоредби на Кодекса на труда“.

¹³ Относно експертите при ИВСС, организацията и редът за извършване проверката на декларациите, както и за установяването на КИ се уреждат по правилата на чл. 55, ал. 2 и ал. 5 от ЗСВ.

¹⁴ ДОПК – обнародван в ДВ, бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 65 от 8.08.2025 г.

¹⁵ АПК – обнародван в ДВ, бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 63 от 1.08.2025 г., в сила от 5.08.2025 г.

га от материален или нематериален характер за лице, заемащо публична длъжност, или за свързани с него лица¹⁶, включително всяко поето задължение“.

„Облага е всеки доход в пари, парични средства или в имущество¹⁷, включително придобиване на дялове или акции, както и предоставяне, прехвърляне или отказ от права, получаване на стоки или услуги безплатно или на цени, по-ниски от пазарните, получаване на привилегия или почести, помощ, глас в полза на избор, подкрепа или влияние, предимство, получаване на или обещание за работа, длъжност, дар, награда или обещание за избягване на загуба, отговорност, санкция или друго неблагоприятно събитие.“

Във връзка с наличието, влиянието и използването на частни интереси, съответно извличането на облаги с различна стойност и характер, ЗПК налага множество забрани и ограничения, свързани с изпълнението на публична длъжност. Затова лицата, заемащи някоя от изброените дотук публични длъжности, нямат право:

- да представляват държавата или общината в случаите, когато имат частен интерес от вземането на дадено решение;

- при изпълнение на задълженията си да гласуват в частен интерес;

- да използват служебното си положение, за да оказват влияние в частен интерес върху други органи или лица при подготовката, приемането, издаването или постановяването на актове или при изпълнението на контролни или разследващи функции;

- да участват в подготовката, обсъждането, приемането, издаването или постановяването на актове, да изпълняват контролни или разследващи функции или да налагат санкции в частен интерес; да сключват договори или да извършват други дейности в частен интерес при изпълнение на правомощията или задълженията си по служба;

- да се разпореждат с държавно или общинско имущество; да изразходват бюджетни средства, вкл. средства от фондове, принадлежащи на ЕС или предоставени от ЕС на българската държава; да издават удостоверения, разрешения или лицензии или да осъществяват контрол по тези дейности в интерес на юридически лица с нестопанска цел, търговски дружества или кооперации, в които те или свързани с тях лица са членове на орган на управление или контрол, управители, съдружници или притежават дялове или акции¹⁸; лицата, заемащи публична длъжност, нямат право да извършват тези дейности и в интерес на юридически лица с нестопанска цел, търговски дружества или кооперации, в които те са били членове на орган на управление или контрол, управители, съдружници или са притежавали дялове или акции една година преди датата на избирането или назначаването им, или докато заемат съответната длъжност;

- да използват или да разрешават използването в частен интерес на информация, получена при изпълнението на правомощията или задълженията им по служба, докато заемат

¹⁶ По смисъла на § 1, т. 9 от ДП на ЗПК: „Свързани лица“ са:

а) съпрузите или лицата, които се намират във фактическо съжителство на съпружески начала, роднините по права линия, по съребрена линия – до четвърта степен включително, и по сватовство – до втора степен включително; за целите на производството по установяване на незаконно придобитото имущество за свързано лице се счита и бивш съпруг, бракът с когото е прекратен до 5 години преди началото на проверката на Комисията;

б) физически и юридически лица, с които лицето, заемащо публична длъжност, се намира в икономически или политически зависимости, които пораждат основателни съмнения в неговата безпристрастност и обективност.“

¹⁷ По смисъла на § 1, т. 1 от ДП на ЗПК: „Имущество“ е всякакъв вид собственост, материална или нематериална, движима или недвижима, ограничени вещни права, както и юридически документи, доказващи правото на собственост или други права върху него“.

¹⁸ Посочените забрани се прилагат и по отношение на свързани със заемащите публичната длъжност лица, които са еднолични търговци.

длъжността, както и една година след напускането ѝ, освен ако в специален закон е предвидено друго;

- да извършват консултантска дейност по отношение на лица, които са заинтересовани от актовете, издавани при осъществяване на правомощията или задълженията им по служба;

- да дават съгласие или да използват служебното си положение за търговска реклама (чл. 73 – 80 от ЗПК).

Освен посочените по-горе забрани и ограничения законът регламентира задължения за деклариране и проверка¹⁹ и други конкретни мерки с оглед предотвратяване и управление на КИ, изискващи предприемането на редица действия както от страна на лицата, заемащи публични длъжности, така и на органите по техния избор или назначаването им.

В случаите, когато лицето, заемащо публична длъжност, има частен интерес, то е задължено да си направи самоотвод от изпълнението на конкретно правомощие или задължение по служба, като уведоми за това съответния орган по избора или назначаването му. Ако на заседание на колективен държавен орган или на орган на местното самоуправление се обсъжда и решава въпрос, по който негов член е обявил частен интерес, той няма право да участва в обсъждането и да гласува. В този случай съответните решения следва да се приемат с предвиденото мнозинство от членовете на органа, като задължително се изключи обявилото частен интерес лице. Посочените обстоятелства трябва да бъдат отразявани в протокола от заседанието.

Всеки орган по избора или назначаването на лице, заемащо публична длъжност, е длъжен да му направи отвод, ако разполага с данни относно негов частен интерес във връзка с конкретно правомощие или задължение по служба.

Отводите и самоотводите се заявяват и извършват незабавно след възникването или установяването на данните за наличие на частен интерес. Те се мотивират, като се посочва и конкретизира изрично частният интерес като причина за отстраняването от изпълнението на конкретното правомощие или задължение.

Съобразно един от основните правни принципи „Специалният закон дерогира общия“ (Lex specialis derogat legi generali), приложим ще бъде този специален закон, който предвижда различни от посочените по-горе основания за отводи и самоотводи (чл. 81–84 от ЗПК).

Производство по установяване на конфликт на интереси спрямо лица, заемащи публични длъжности

Установяването на КИ се извършва по следните начини: чрез сигнал, подаден до КПК; по решение на Комисията или по искане на лицето, заемащо публична длъжност.

Всеки, който разполага с данни за корупция или за КИ спрямо лице, заемащо публична длъжност по смисъла на ЗПК, има право да подаде сигнал до КПК. Сигналите могат да се подават лично или чрез упълномощен адвокат, но не могат да бъдат анонимни. Те могат да бъдат получавани и от всички канали за вътрешно или външно подаване на сигнали по реда на Закона за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация

¹⁹ Съгласно разпоредбата на чл. 49, ал. 1 от ЗПК лицата, заемащи публични длъжности, са задължени да подават следните видове декларации:

- за несъвместимост;
- за имущество и интереси;
- за промяна относно декларираните обстоятелства в декларациите за несъвместимост и в частта за интересите и за произхода на средствата при предсрочно погасяване на задължения и кредити.

за нарушения (ЗЗЛПСПОИН)²⁰, чиито изисквания се прилагат и по отношение на начина за подаване на сигналите, формата и съдържанието им, както и работата с тях.

Едно от главните правомощия на КПК е свързано с проверките за установяване КИ на лицата, заемащи публични длъжности, по повод на които тя следва да изслушва и/или изисква предоставянето на съответна информация. Във връзка с осъществяването на цялостната си дейност Комисията е задължена да спазва основните принципи при прилагането на ЗПК, един от които е свързан със защитата на информацията, както и на източниците за нейното придобиване.

Събирането, систематизирането и изготвянето на необходимата информация и документи с цел получаването им в КПК относно производството по установяване на КИ се осъществява от следните 4 категории комисии и органи: Постоянната комисия на НС; Главния инспекторат към МС; Постоянните комисии на общинските съвети; съответните инспекторати или органите по избора или назначаването.

1. Постоянната комисия на НС изготвя информацията за:

- президента и вицепрезидента на РБ;
- народните представители;
- министър-председателя на РБ, заместник министър-председателите, министрите;
- председателя и съдиите от КС;
- омбудсмана и заместник-омбудсмана на РБ;
- изборните членове на ВСС;
- главния инспектор и инспекторите от ИВСС;
- председателя, заместник-председателите и членовете на Сметната палата;
- управителя, подуправителите и членовете на Управителния съвет на БНБ;
- управителя и подуправителя на НОИ;
- членовете на органи, които изцяло или частично се избират от НС.

2. Главният инспекторат към МС изготвя информацията съответно за:

- заместник-министрите;
- областните управители и заместник областните управители;
- едноличните органи и техните заместници;
- членовете на следните колегиални органи на изпълнителната власт по чл. 19, ал. 4, т. 2 – т. 4 от ЗА: държавните комисии; изпълнителните агенции; държавни институции, създадени със закон или постановление на МС, които имат функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт.

3. Постоянните комисии на общинските съвети изготвят информацията за съответните общински съветници и кметове;

4. Инспекторатите или органите по избора или назначаването изготвят информацията за всички останали лица, заемащи публични длъжности, извън посочените по-горе по т. 1–3.

КПК има право да изисква и получава информация и от други органи на държавна власт и на местно самоуправление, както и от юридически и физически лица в хода на производството по установяване на КИ. Тези органи, лица и всички органи по избора или назначаването са длъжни в седемдневен срок от получаване на искането да представят необходимата информация и документи.

²⁰ ЗЗЛПСПОИН – обнародван в ДВ, бр. 11 от 2.02.2023 г., в сила от 4.05.2023 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 38 от 9.05.2025 г.

Когато производството има за предмет установяване на КИ на член от КПК, то се образува с единодушно решение на Комисията, взето с тайно гласуване, без участието на лицето, относно което се отнася гласуваното решение.

Производството по установяване на КИ се образува в срок до шест месеца от откриването, но не по-късно от 3 години от извършването на нарушението, по реда на АПК.

На лицето, заемащо публична длъжност, срещу което е образувано производството, задължително се предоставят всички събрани доказателства, като му се дава възможност да се запознае и направи възражение по тях в седемдневен срок от получаването им. То трябва да бъде изслушано, да се възползва от правото си на адвокатска защита, както и от възможността за представяне и посочване на нови доказателства, които да бъдат събрани. Във всички случаи следва да се спазва и правото на специална защита на лицето, подало сигнала с данни за корупция или КИ, съгласно разпоредбите на Глава седма (чл. 66–69) от ЗПК.

Производството по установяване на КИ следва да бъде завършено с произнасянето на мотивирано писмено решение от Комисията в тримесечен срок от образуването му, който може да бъде удължен еднократно с тридесет дни. Задължителните реквизити относно съдържанието на решението са следните:

- фактически и правни основания за неговото постановяване;
- изложени от лицето, заемащо публична длъжност, срещу което е образувано производството, възражения и мотиви в случаите, когато липсва приемане;
- диспозитивна част на решението, съдържаща: установяването на наличие или липса на КИ; налагане на наказанието „Глоба“, определяне на размера ѝ²¹ и постановяване на отнемане в полза на държавата или съответната община, когато има основания за това;
- определен срок и орган, пред който решението може да бъде обжалвано.

За наложената с решението на КПК административнонаказателна отговорност не се съставя акт за установяване на административно нарушение и не се издава наказателно постановление.

Постановеното решение се съобщава на: заинтересованото лице; органа, който е компетентен да прекрати правоотношението, както и на съответната окръжна прокуратура по неговото седалище.

Когато с решението на Комисията се установи КИ, то би могло да бъде оспорено от съответното заинтересовано лице пред съда по реда на АПК, който се прилага относно всички въпроси по производството за установяване на КИ, неуредени със специалния ЗПК. Ако решението установява липса на КИ, прокурорът има правомощието да подаде протест в едномесечен срок от съобщаването му.

В хода на производството могат да бъдат установени и данни за извършено престъпление. При това положение всички доказателствени материали се изпращат незабавно на прокуратурата.

Относно правните последици при установяване на КИ с влязъл в сила акт следва да се отбележи, че същият съставлява основание за освобождаване от длъжност, освен когато в Конституцията на РБ (КРБ)²², Устава на Европейската система на централните банки и на

²¹ Съгласно административнонаказателната разпоредба на чл. 113, ал. 1 и 2 от Глава единадесета на ЗПК размерът на постановената глоба е от 5000 до 10 000 лв., а при извършване на повторно нарушение глобата е в размер от 10 000 до 20 000 лв.

В решението на КПК трябва да бъде посочен и срокът за доброволно изпълнение на наложената глоба.

По смисъла на § 1, т. 6 от ДП на ЗПК: „Повторно“ е нарушението, извършено в двугодишен срок от влизането в сила на наказателното постановление или решението на съда, с което на нарушителя е наложено наказание за същото по вид нарушение“.

²² КРБ – обнародвана в ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., в сила от 13.07.1991 г.; последно изм. и доп. с Решение № 13 от 26.07.2024 г. на Конституционния съд на РБ – бр. 66 от 6.08.2024 г.

Европейската централна банка²³ или в специален закон е предвидено друго. Освобождаването се осъществява по определения в съответните специални закони ред.

Когато бъде установено, че лицето, заемащо публична длъжност, или свързано с него лице е получило материална облага в резултат на КИ, нейната равностойност се отнема в полза на държавата, освен ако не подлежи на отнемане на друго основание. При получено възнаграждение от осъществено правоотношение или деяние, което е породило КИ, то също се отнема в полза на държавата или общината, обхващайки периода, през който КИ е бил укрит.

Решенията на КПК, с които се установява наличието на КИ на лица, заемащи публични длъжности, както и постановените съдебни решения по тяхното обжалване, биват публикувани на интернет страницата на Комисията при спазване на изискванията за защита на личните данни и Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ)²⁴ (чл. 4, ал. 1, т. 6; чл. 13, ал. 1, т. 6 и 7 и ал. 3; чл. 62 и 63; чл. 89 – чл. 99 от ЗПК).

Библиография

Административнопроцесуален кодекс (АПК), обн. ДВ, бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 63 от 1.08.2025 г., в сила от 5.08.2025 г.

Данъчно-осигурителен процесуален кодекс (ДОПК), обн. ДВ, бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 65 от 8.08.2025 г.

Закон за администрацията (ЗА), обн. ДВ, бр. 130 от 5.11.1998 г., в сила от 6.12.1998 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 33 от 12.04.2024 г.

Закон за горите (ЗГ), обн. ДВ, бр. 19 от 8.03.2011 г., в сила от 9.04.2011 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 67 от 15.08.2025 г.

Закон за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ), обн. ДВ, бр. 45 от 30.04.2002 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 13 от 13.02.2024 г., в сила от датата, посочена в Решение на СЕС за приемането на еврото от РБ.

Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения (ЗЗЛПСПОИН), обн. ДВ, бр. 11 от 2.02.2023 г., в сила от 4.05.2023 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 38 от 9.05.2025 г.

Закон за обществените поръчки (ЗОП), обн. ДВ, бр. 13 от 16.02.2016 г., в сила от 15.04.2016 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 61 от 29.07.2025 г., в сила от 31.01.2026 г.

Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България (ЗОВСРБ), обн. ДВ, бр. 35 от 12.05.2009 г., в сила от 12.05.2009 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 70 от 20.08.2024 г., в сила от датата, определена в Решение на Съвета на Европейския съюз (СЕС) за приемането на еврото от РБ, прието в съответствие с чл. 140, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и Регламент на Съвета на Европейския съюз (РСЕС), приет в съответствие с чл. 140, параграф 3 от ДФЕС.

Закон за противодействие на корупцията (ЗПК), обн. ДВ, бр. 84 от 6.10.2023 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 57 от 15.07.2025 г., в сила от 15.07.2025 г.

²³ Обнародван в Официален вестник на Европейския съюз С 202/230 (Приет с Протокол (№ 4) от 4.07.2018 г. – Страсбург).

²⁴ ЗЗКИ – обнародван в ДВ, бр. 45 от 30.04.2002 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 13 от 13.02.2024 г., в сила от датата, посочена в Решение на СЕС за приемането на еврото от РБ.

Закон за публичните финанси (ЗПФ), обн. ДВ, бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 98 от 17.11.2020 г., в сила от 17.11.2020 г.

Закон за съдебната власт (ЗСВ), обн. ДВ, бр. 64 от 7.08.2007 г.; последно изм. и доп. ДВ, бр. 65 от 8.08.2025 г.

Конституция на РБ (КРБ), обн. ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., в сила от 13.07.1991 г.; последно изм. и доп. с Решение № 13 от 26.07.2024 г. на Конституционния съд на РБ – бр. 66 от 6.08.2024 г.

Недялкова, Е. (2024). Нормативна основа на противодействието срещу корупцията и отнемането на незаконно придобито имущество. *Юридическо списание на НБУ* [онлайн], № 1, 65–75 [прегледан на 28.08.2025]. Достъпен на: <https://law.nbu.bg/bg/juridichesko-spisanie-na-nov-bylgarski-universitet>.

Устав на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка, обн. Официален вестник на Европейския съюз С 202/230 (Приет с Протокол (№ 4) от 4.07.2018 г. – Страсбург).

LEGAL DIMENSIONS OF CONFLICT OF INTEREST UNDER THE ANTI-CORRUPTION ACT

Elena Nedyalkova²⁵

Abstract: The article examines the legal framework defining the conditions, procedures, and measures for identifying and preventing conflicts of interest concerning individuals holding public office. It outlines the

powers of the competent authorities and officials responsible for implementing anti-corruption measures.

Keywords: anti-corruption, conflict of interest

²⁵ Chief Assist. Prof., Ph.D, Law Department of New Bulgarian University, e-mail: enedialkova@nbu.bg.